

Rødberg, 09.10.2024

Statsforvalteren i Vestland
sfvlpost@statsforvalteren.no

Innspill til arbeidet med ny forvaltningsplan for verneområdene

Statsforvalterene og de fylkesvise Tilsynsutvalene for Hardangervidda nasjonalpark, Skaupsjøen/Hardangerjøkulen landskapsvernområde og Møsvatn Austfjell landskapsvernområde, varselet i brev datert 11.09.2024 om oppstart av arbeid med ny forvaltningsplan for verneområdene og vurdering av endringer i verneforskriftene.

Hardangervidda villreinutval gir sin tilslutning til at endringer av verneforskriftene for Hardangervidda nasjonalpark, Skaupsjøen/Hardangerjøkulen landskapsvernområde og Møsvatn Austfjell, vurderes samtidig med utarbeidelse av ny forvaltningsplan. Utarbeidelse av ny forvaltningsplan fremfor revidering av gjeldende forvaltningsplan støttes. Vurdering av aktuelle endringer av verneforskriftene må skje parallelt med arbeidet med utarbeidelse ny forvaltningsplan.

Villreinutvalet mener det er et viktig grep å presisere og fremheve villreinen som verneverdi i verneforskriftenes formålsparagrafer. Tilsvarende er det viktig å presisere at friluftsliv ikke er en verneverdi eller verneformål, men kan foregå innenfor allemannsretten når det ikke er til skade for verneverdiene.

I dag kan en konstatere at opprettelsen av verneområdene på Hardangervidda ikke har vært en udelt gode for villreinen og at forvaltningen ikke har klart å gi villreinen gode levevilkår. Forvaltningen synes ikke å ha hatt nødvendig verktøy, myndighet, ansvar eller vilje til å styre friluftslivsferdselen. Dette har gitt store barriere- og arealunntvikelser der villreinen i årtider ikke har hatt tilgang til de beste beiteområdene gjennom året, samt blitt utsatt for uønsket forstyrelse. Det ble allerede i NOU 1974 om Hardangervidda pekt på behovet for styring og vurdering av stier og løyper for å unngå negative effekter på villreinen. Utallige utredninger og planer har påpekt det samme uten at det har blitt reell endring / forbedring i villreinfjellet. I dag er det godt dokumentert at friluftslivsferdselen utgjør et hovedproblem for villreinen når det gjelder manglende arealbruk og trekkmulighet mellom funksjonsområdene (jf. bl.a. NINA rapport 1903 og 1907). Det er viktig at verneforskriftene endres og at ny forvaltningsplan følger opp overordnede mål i stortingsmelding for villrein og foreslåtte tiltak i tiltaksplan for villrein, slik at faktisk endringer til beste for villreinen kan gjennomføres i praksis. Reell mulighet til å styre og regulere friluftslivsferdsel er helt sentralt. Forvaltningsmyndighetene må få et klart ansvar og myndighet til, av hensyn til verneverdiene, å bl.a. bestemme følgende:

- Legge om og legge ned merkede stier- og løyper av hensyn til verneverdiene.
- Bestemme åpningstider på turisthytter.
- Bestemme tidspunkt for stikking / oppkjøring av vinterløyper.
- Bestemme hvor alle former for friluftslivsaktiviteter, foruten ferdsel til fots og ski, skal eller ikke skal foregå til bestemte tider av året.
- Vilkår og regler for kartfesting av turmål, turruter og ulike aktiviteter i verneområdene.

Lokalt er det en klar oppfatning av at grunneierinteressene og lokale brukerinteresser knyttet til jakt, fiske og landbruksnæring i liten grad er ivarettatt med dagens verneforskrift, forvaltningsplan og forvaltningspraksis. Dette er ikke i samsvar med forutsettingene og det som ble lovet ved opprettelsen av vernet. Private rettighetshavere og bruksberettigede på statsallmenningen skulle ikke bli pålagt unødvendige begrensninger, men få gode rammevilkår for videre drift og næringsmessig utnyttelse av sine eiendommer. En kan i dag konkludere med at flertallet av rettighetshaver, fjellstyrer og lokale brukerinteresser opplever at vernet og forvaltningspraksis til nå har gitt store begrensninger og få muligheter, bl.a. ifm. utnyttelse av ressursene. Indirekte har dette stor betydning for rammebetingelsene med tanke på å utøve bestandsforvaltning ved jakt. Dette må derfor sees i sammenheng.

Villreinutvalet vil presisere at det må sikres gode rammebetingelser for motorisert transport for inn- og uttransport av jegere, utstyr og felt villrein. Det samme gjelder mulighet til overnatting for jegerne. Dette er helt avgjørende for bestandsforvaltningen der jegerne er den utøvende del av forvaltningen. Helikopter har i stor grad overtatt for sjøfly. Dagens forvaltningsplan med godkjente flylandingsvann for uttransport av felt villrein uten eget løyve, må revideres og tilpasses bruk av helikopter mht. fastsatte landingsplasser.

Bestandsforvaltningen er helt avhengig av å gjennomføre ulike tellinger som kalvetelling, strukturtelling og minimumstelling. Kalve- og strukturtellinger er pålagt av myndighetene at skal gjennomføres årlig. Det forventes også at minimumstillinger blir gjennomført regelmessig. I dag må motorferdsel tillatelser innhentes fra hvert av de tre fylkesvise tilsynsutval. Dette er en nødvendig byråkratisk øvelse som har hatt ulike uheldige konsekvenser. For tellinger som er helt nødvendig og avgjørende for forvaltning av verneverdien villrein, må tillatelse til nødvendig motorferdsel hjemles direkte i forskriftene og presiseres i forvaltningsplanen.

Om forvaltningsmyndighetene virkelig ønsker å prioritere villrein, samt gi grunneiere / fjellstyrer reell mulighet til deltakelse og involvering i prosessen, må disse bli bedre representert i prosjektgruppa. Villreinutvalet vil i den sammenheng representere begge disse gruppene, samt representere ansvarlig lokal villreinforvaltning, og bør være med i prosjektgruppa.

Villreinutvalet forutsetter og krever at det gis reell mulighet til løpende medvirkning i prosessen. Dvs. motta nødvendig informasjon og få mulighet til å komme med innspill til problemstillinger som drøftes i prosessen. Dette før forslag legges ut på formell høring. Bred involvering og god prosess er helt avgjørende for å kunne lage en ny forvaltningsplan som er tilpasset dagens utfordringsbilde, samt følge opp viktige forutsetninger for vernet.

Med hilsen

Svein Erik Lund
Hardangervidda villreinutval